

РИЗИКИ І ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ПОШТОВО-ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У сучасних нестабільних умовах та перетворенні економічних процесів питання фінансової безпеки підприємства набуває ще більшої актуальності. Сфера поштово-логістичних послуг є досить важливою складовою економіки держави та займає стратегічне її місце, забезпечуючи товарообіг, комунікаційні та транспортні процеси. Як і в будь-якій галузі, підприємства поштово-логістичних послуг стикаються з рядом ризиків і загроз фінансової безпеки, що також посилюються в умовах воєнного стану. За словами Стащук О.В, в умовах воєнного стану в Україні постає проблема збільшення кількості загроз та впливу ризиків на фінансово-економічну безпеку підприємства, як елемента його загальної безпеки, яка забезпечує фінансову стійкість суб'єкта та здатність до розвитку у різних умовах. Відзначимо, насамперед, що забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур повинно забезпечуватися виявленням на ранніх стадіях внутрішніх та зовнішніх загроз їх функціонуванню [1].

АТ «Укрпошта» - єдиний національний оператор поштового зв'язку України, мережа охоплює 100% території України, надає поштові, логістичні, фінансові й торговельні послуги для приватних осіб та корпоративних клієнтів [2]. Загалом більш характерними для підприємства є внутрішні ризики та загрози, такі як неефективне управління, застаріла інфраструктура, регуляторні обмеження. Підприємство потребує модернізації, оптимізації витрат та впровадження ефективної системи управління ризиками.

Внутрішніми ризиками та загрозами фінансовій безпеці АТ «Укрпошта» є:

- Фінансово-економічні: низький рівень рентабельності та велика собівартість утримання інфраструктури. Станом на 2024 рік попри стабільну динаміку зростання доходу, АТ «Укрпошта» має чистий збиток у розмірі 413,2 млн.грн. Одним із факторів, що сформували збиток були витрати на утримання майна, продаж якого був законодавчо заблокований і становив 43,2 млн. грн., тобто це недоотримані доходи.

- Операційні: зношеність основних засобів, проблеми з цифровізацією процесів та людський фактор. Операційні ризики АТ «Укрпошта» є комплексним явищем, яке включає як традиційні проблеми, так і ризики пов'язані з її фінансовим станом. В звіті про управління стверджується, що товариство здійснює постійну оптимізацію внутрішніх процесів та їх автоматизацію, а також навчання персоналу [3].

- Організаційно-управлінські: недосконалість системи управління ризиками та внутрішнього контролю, залежність від державного регулювання та політичних рішень. В звіті про управління зазначено, що з метою організації комплексної та ефективної системи управління ризиками, що відповідає міжнародним практикам, стандартам, покращує систему прийняття управлінських рішень та сприяє досягненню стратегічних цілей, в Товаристві затверджено Стратегію управління ризиками на 2025-2026 роки [3].

Зовнішніми ризиками та загрозами фінансовій безпеці АТ «Укрпошта» є:

- Макроекономічні: інфляційні процеси та коливання валютного курсу, які впливають на витрати на паливе, логістику та обладнання, загальне зниження платоспроможності населення. У 2024 році витрати, пов'язані з коливанням курсу валют, становили 246,9 млн. грн. [3].

- Конкурентні: посилення конкуренції з боку приватних операторів, втрата частки ринку через швидку адаптацію конкурентів до онлайн-комерції. Головним конкурентом АТ «Укрпошта» є ТОВ «Нова пошта», яке за 2024 рік доставило 480 млн. відправлень. АТ «Укрпошта» за 2024 рік прийняло внутрішніх та міжнародних відправлень в кількості 91,4 млн. одиниць письмової кореспонденції, 48,8 млн. посилок та прийнято 91,7 млн. платежів, що більш, ніж в два рази менше, ніж в конкурента. Також якщо говорити про швидкість доставки посилок по Україні, то ТОВ «Нова пошта» має термін до 24 годин між великими містами та до 48 годин між районними центрами, в АТ «Укрпошта» на доставку йде від 2 до 5 діб.

- Воєнні: призводять до руйнувань інфраструктури, втрати відділень та порушень логістики. Через військові дії компанія тимчасово втратила контроль над приблизно 12% своїх поштових відділень, здебільшого в окупованих районах Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей [3]. Генеральний директор І. Смілянський зазначив, що станом на 10 квітня 2023 року АТ «Укрпошта» через війну росії зазнала збитків на понад 34 млн. євро, приблизно 30% відділень не підлягають відновленню та втрачено частину автопарку.

- Технологічні: кібератаки та відставання у впровадженні інновацій. До прикладу у січні 2024 року АТ «Укрпошта» зазнало значного технічного збою в своїх ІТ-системах, це була масштабна кібератака, в результаті якої було тимчасово обмежено надання деяких послуг.

ТОВ «Нова пошта» - це міжнародна група компаній, яка надає приватним та бізнес-клієнтам повний спектр логістичних та пов'язаних з ними послуг [4]. Для даного підприємства більш вираженими є технологічні і зовнішні ризики. Збільшення вартості послуг через зростання цін на паливе, логістичні витрати, валютні коливання, підвищення конкуренції, також ризики кібератак, різноманітних технічних збоїв системи.

Внутрішніми ризиками та загрозами фінансовій безпеці ТОВ «Нова пошта» є:

- Фінансово-економічні: зростання собівартості послуг, пов'язане з підвищенням цін на паливо, електроенергію, логістичні витрати та оренду, коливання прибутковості, висока частка кредитних зобов'язань. Незважаючи на збільшення доходу у 2024 році до 44,77 млрд. грн., чистий прибуток становив 2,5 млрд. грн., зменшився на 36,9 % порівняно з 2023 роком, тобто зросли статті витрат.

- Операційні: порушення логістичних ланцюгів, помилки персоналу, зношення частини транспортного парку. До прикладу у 2022 році, після початку повномасштабної війни, частина сортувальних терміналів та маршрутів ТОВ «Нова пошта» була тимчасово зупинена або пошкоджена через бойові дії, це призвело до затримки великої кількості відправлень.

- Організаційно-управлінські рішення: недостатня адаптація управлінських рішень до швидких змін у зовнішньому середовищі, ризики корпоративного управління, можливі внутрішні зловживання. У 2024 році компанія продовжила реалізацію стратегії управління ризиками, що дозволило суттєво знизити вплив ключових загроз. У подальшому компанія продовжуватиме послідовно впроваджувати сучасні інструменти ризик-менеджменту для забезпечення стабільності, ефективного розвитку та високої якості сервісу для клієнтів навіть в умовах нестабільного середовища [4].

Зовнішніми ризиками та загрозами фінансовій безпеці ТОВ «Нова пошта» є:

- Макроекономічні: інфляційні ризики та коливання валютного курсу, зниження споживчої активності населення та обсягів онлайн-торгівлі у кризові періоди. Валютний ризик ТОВ «Нова пошта» полягає в тому, що компанія веде частину своєї діяльності закордоном, а також закуповує там техніку, автомобілі та обладнання, девальвація гривні збільшує вартість цих товарів.

- Восенні: з початку повномасштабного вторгнення оцінка збитків групи компаній «Нова пошта» станом на 2025 р. перевищила 1 млрд. гривень. Також за перші три квартали 2025 року ТОВ «Нова пошта» компенсувала клієнтам 37 млн. грн. за знищені або пошкоджені посилки, від початку повномасштабного вторгнення сума таких компенсацій становить 135 млн. грн. Загалом було знищено понад 138 тисяч посилок. Станом на 2024 рік було пошкоджено або втрачено близько 300 відділень, 69 депо та терміналів.

- Конкуренті: зростання конкуренції з боку національних та міжнародних компаній, ризик втрати клієнтів через появу нових технологічних сервісів або платформ доставки, цінова конкуренція. Наприклад, доставка посилки АТ «Укрпошта» до 1 кг вартуватиме від 40 грн., що в двічі дешевше, ніж в ТОВ «Нова пошта», де за таку ж посилку доставка коштуватиме від 80 грн.

- Технологічні та кіберзагрози: кібератаки та витоки інформації, порушення роботи ІТ-систем, швидкий розвиток технологій, що вимагає інвестицій у цифровізацію і кіберзахист. ТОВ «Нова пошта», як велике підприємство, зазнає кібератак, до прикладу, в кінці 2024 року на офіційному сайті компанії попереджали клієнтів про фішингову атаку з використанням бренду, кіберзлочинці розсилали українцям фейкові повідомлення про нібито заборгованість перед ТОВ «Нова пошта», це робилося з метою, щоб користувачі перейшли за посиланням, і шахраї змогли отримати їхні особисті дані.

Забезпечення фінансової безпеки підприємств у сфері поштово-логістичних послуг вимагає системного підходу до ідентифікації, оцінювання та мінімізації ризиків, розроблення комплексної стратегії управління ризиками, підвищення рівня цифровізації та посилення внутрішнього контролю. Реалізація цих підходів дозволить ефективно забезпечити конкурентоспроможність, фінансову стабільність та стійкість підприємств галузі.

Список використаних джерел

1. Сташук, О.В. (2023). ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ МЕРЕЖЕВИХ СТРУКТУР В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ. Підприємництво і торгівля, (39), 260-265. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-39-33>

2. Офіційний сайт АТ «Укрпошта». URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua>

3. Звіт про управління АТ «Укрпошта» за 2024 рік. URL: <https://www.ukrposhta.ua/ua/informatsiia-dlia-aktsioneriv-ta-steikholderiv>

4. Офіційний сайт ТОВ «Нова пошта». URL: <https://novaposhta.ua/>